

Дата: 13.02.2023

Урок № 34

Тема: Київські неокласики. Їхнє творче кредо, орієнтація на традицію, класичну форму вірша. Різногранний творчий шлях М. Рильського.

Мета уроку (формувані компетентності): *предметні*: знання про групу і творчість «київських неокласиків», основне із творчої біографії М. Рильського; *ключові*: навички пізнавальної діяльності; висловлення власних думок із приводу поетичної майстерності, філософічності й поетичного самовираження представників «п'ятірного грона неокласиків», зокрема М. Рильського; *комунікативну*: навички спілкування в колективі та толерантне ставлення до думок і почуттів оточення; навички роботи з книгою; *загальнокультурну*: розвиток відчуття естетики поетичного образу, урівноваженості й філософської заглибленості під час зіткнення з життєвими проблемами.

Матеріали до уроку: *Неокласицизм* (з грецької «новий і зразковий») — течія в літературі та мистецтві, що з'явилась значно пізніше занепаду класицизму як літературного напрямку і знайшла свій вияв у використанні античних тем і сюжетів, міфологічних образів і мотивів, проголошенні гасел «чистого» мистецтва та культу позбавленої суспільного змісту художньої форми, в оспівуванні земних насолод.

Неокласицизм виник в західноєвропейській літературі в середині ХІХ ст. До групи українських неокласиків у 20-х роках ХХ ст. належали Микола Зеров, Михайло Драй-Хмара, М. Рильський, Петро Филипович, Юрій Клен (О. Бургардт). Вони відмежовувались від так званої пролетарської культури, прагнули наслідувати мистецтво минулих епох, віддавали перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці.

«Неокласика» — умовна назва естетичної платформи невеликого кола київських поетів, літературознавців і перекладачів періоду «Розстріляного відродження»:

- Миколи Зерова (лідер);
- Михайла Драй-Хмари;
- Павла Филиповича;
- Юрія Клена (Освальда Бургардта);
- Максима Рильського.

«Неокласики» — неформальне товариство вільних митців, що гуртувалися спочатку при часописі «Книгар», а згодом — навколо видавництва «Слово». Не дбали про своє організаційне оформлення й не виступали з ідейно-естетичними маніфестами.

Михайло Драй-Хмара в сонеті «Лебеді» назвав «неокласиків» «гроном п'ятірним нездоланних співців».

Своєрідним естетичним кредом київських «неокласиків» є сонет Миколи Зерова «Pro domo» («На захист», початкова назва — «Молода Україна»):

Класична пластика, і контур строгий,

і логіки залізна течія —

Оце твоя, поезіє, дорога.

Леконт де Ліль, Жозе Ередіа,

Парнаських зір незахідне сузір'я

Зведуть тебе на справжні верхогір'я.

Шостий у «п'ятірному гроні» — Віктор Домонтович (Петров), єдиний прозаїк серед «неокласиків».

Це були по-європейськи освічені люди, тогочасна елітна українська інтелігенція. Неокласики, зокрема, закликали осягати вершини світової культури, трансформувати її форми та образну систему на рідному полі поезії, щоб піднести її до світового рівня. Тому розквітають сонетна форма, яку пролеткультівці оголошували «буржуазною», елегії, медитації, філософська лірика.

Спільні риси творчості:

- «аристократизм духу», протистояння духовній варваризації суспільства;
- орієнтація на довершену культуру поетичного мислення й дисципліну поетичного мовлення;
- тяжіння до гармонії між раціональною сферою та почуттями;
- захоплення досконалістю античної лірики, літератури відродження та класицизму, філігранністю творів французьких «парнасців».

Те, що неокласики прагнули впроваджувати у своїй творчості форми та методи грецького й римського мистецтва, представникам влади здалося невизнанням радянської дійсності. Тому в 1935 р. були заарештовані М. Зеров, П. Филипович, М. Драй-Хмара, яких звинувачували в шпигунстві на користь чужоземної держави, у підготуванні й спробі вчинити терористичні замаху на представників уряду та партії і в приналежності до таємної контрреволюційної організації, очолюваної професором Миколою Зеровим.

Проходив у цій справі неокласик М. Рильський, але через деякий час був звільнений. Юрій Клен (О. Бургардт), скориставшись своїм німецьким

походженням, виїхав до Німеччини на лікування й не повернувся. А М. Зеров був розстріляний 1937 р., П. Филипovich загинув на Соловках того ж 1937 р., М. Драй-Хмара помер у концтаборі на Колимі в 1939 р.

Неокласики позиціонували себе як естетів і жорстко протиставляли себе народництву й романтизму. Крім художньої творчості, члени групи були також активними літературними критиками.

Неокласики належать до так званих письменників доби «розстріляного відродження».

Яскравим представником поетів — «неокласиків» є «лицар краси і добра» Максим Рильський. Перекладач, академік, фольклорист, талановитий педагог. Та передусім — видатний поет, продовжувач славних традицій класичної літератури. «...Досить витончений і складний поет... І живе він зі своїм часом, напружено і уважно в навколишнє життя вдивляється, уміє помічати в його глибині струю вічно людського, близького всім часам і народам». Ці слова про Максима Тадейовича сказав його соратник по перу Микола Зеров.

А зараз перед вами, діти, виступлять «біографи», які розкажуть про життєвий та творчий шлях поета. Також на уроці присутній і М. Рильський, який поділиться спогадами про свої дитячі та юнацькі роки.

Народився Максим Рильський 19 березня 1895 р. в місті Києві. Його батько, етнограф, громадський діяч і публіцист Рильський Тадей Розеславович, був сином багатого польського пана Розеслава Рильського і княжни Трубецької. На час народження сина батькові було вже 54 роки.

Максим народився в другому шлюбі. Мати Максима Рильського, Меланія Федорівна Чуприна, була простою селянкою із села Рома-нівки (тодішнього Сквирського повіту, нині Попільнянського району Житомирської

області). Тадей навчив свою молоду дружину грамоти. А вона передала синові разом з молоком матері рідну мову, пісню.

«Названо мене Максимом — на честь одного з героїв нашої минувшини, Максима Залізняка. Ім'я це прибрав мені батько зі своїми друзями — Лисенком, Антоновичем. При цьому тихенько й проспівано пісню: «Максим козак Залізник».

Село на Київщині... Босі діти із засмагленими ногами, з пастушим торбинками через плечі... Вечірні співи дівчат, що солодкою луною пливуть у далечінь, парубочі розгонисті пісні... Солов'їні жагучі ночі, жаб'ячий хор і гукання водяного бугая... Світ — як таємнича, ледве розкрита книга... Дитинство моє, юність моя.

1902 року помер батько, тому ми змушені були переїхати до Романівки. Спочатку я навчався в домашніх умовах, а потім у приватній гімназії в Києві, куди мене було віддано просто в третій клас. Гімназія... Заведено в споминах ляяти стару школу... Я цим уторованим шляхом не піду. Хоч і погане слово знайдеться — добре хай буде першим. Тепло стає на серці, коли я згадую першу мою вчительку мови — Надію Новоборську, милого нашого словесника Олексія Левицького, але найглибший слід залишив наш Дмитро Ревуцький, брат славного композитора...»

Після приватної гімназії М. Рильський навчався на медичному факультеті Київського університету св. Володимира, а потім на історико-філологічному факультеті Народного університету в Києві, заснованому за гетьмана Павла Скоропадського, але через бурхливі події революції й громадянської війни жодного з них не закінчив. Займався самоосвітою, вивченням мов, музикою.

Деякий час учительює на Житомирщині. Як свідчать його колишні вихованці, учителем М. Рильський був прекрасним. Діти любили його.

Переїхавши до Києва, поет продовжує працювати вчителем української мови та літератури в школах та на робітфаку інституту народної освіти.

У 1920-х роках Рильський належав до мистецького угруповання «неокласиків», переслідуваного офіційною критикою за відірваність від сучасних потреб соціалістичного життя. Поет виявляв обурення проти ідейно-політичної та літературної атмосфери, що панувала тоді. Така поведінка Рильського викликала гострі напади офіційної критики, що врешті закінчилося арештом НКВС, після чого він майже рік просидів у Лук'янівській тюрмі. Після ув'язнення творчість Рильського зазнає змін. Він змушений був поставити свою поезію на службу режиму.

У роки боротьби проти фашистів Максим Тадейович перебуває в евакуації спочатку в Уфі, а потім у Москві. М. Рильського за видатні заслуги в розвитку науки й культури було обрано академіком АН УРСР (1943), а згодом і академіком АН СРСР (1958). Він очолював Спілку письменників України (1943-1946).

Перестало битися серце поета 24 липня 1964 року. Поховано його у Києві на Байковому кладовищі.

Максим Рильський був всебічно розвиненою людиною. Він мав дар музиканта, добре грав на фортепіано, слухав знаменитих співаків і народних кобзарів. А ще поет любив природу, захоплювався садівництвом, мисливством (скоріше спортивним). А в останні роки життя полюбляв посидіти з вудочкою. Серед його найближчих друзів видатні актори, музиканти, співаки. Відомо, що Рильський був солістом аматорського джаз-бенду, а в юності разом з братами грав в аматорських спектаклях. Олег Килимник згадує: «Іноді вечорами ми збиралися в клубі і Максим Тадейович сідав за рояль. Я вперше тоді дізнався, що він — прекрасний музикант, навіть композитор. Великий поет майстерно виконував свої власні твори».

М. Рильський високо цінував дружбу. Його пов'язувала багаторічна дружба з Остапом Вишнею, Володимиром Сосюрою, Андрієм Малишком. Мав лагідну вдачу, але бував дуже сердитим, коли справа стосувалася недбалості або безвідповідальності. Був дотепним і гострим, любив іронічну посмішку, міг особливо м'яко покепкувати.

А потім були книжки лірики: «Синя далечінь» (1922), «Крізь бурю й сніг» (1925), «Під осінніми зорями» (друга редакція 1926), «Тринадцята весна» (1926), «Де сходяться дороги», «Гомін і відгомін» (1929). Це певний хід на вершини майстерності, дозрівання таланту і власного стилю.

Ранні поезії М. Рильського — це ліричні шедеври, у яких відбито глибину і щирість почуттів, вишуканість вислову, сміливе переосмислення класичних мотивів, тем, героїв. А ще природа, яка у поета завжди перебуває в гармонії з людиною. Збірки ранньої творчості засвідчили на диво мальовничий, сповнений прозорості поетичний світ Рильського. Основні мотиви в цей період — передчуття загибелі краси і людяності, насичення елементами романтизму і символізму. Ці поки що тільки накреслені стильові ознаки згодом буде названо неокласичними.

Неспокійний 1931 рік. Творчість Рильського ділиться на два річища — офіційне та ліричне, в останньому йому вдалося створити незалежні від політики мистецькі твори, що пережили поета.

Після ув'язнення Рильський написав 35 книжок поезій. Кращі серед них — це «Знак терезів» (1932), «Літо» (1936), «Україна», «Збір винограду» (1940), «Слово про рідну матір», «Троянди й виноград» (1957), «Голосіївська осінь», «Зимові записи» (1964). Також створив чотири книги ліро-епічних поем, багато перекладів зі слов'янських та західноєвропейських літератур. Його перу належать наукові праці з мовознавства та літературознавства.

У роки Другої світової війни поезія Рильського зміцнювала любов до Батьківщини, волю до перемоги. У всіх творах цього часу чується один основний мотив — віра в перемогу людяності, добра. Україна не може загинути, не може загинути народ, який створив велику культуру, який дав світові Великого Кобзаря.

Максим Рильський дебютував у неоромантичному стилі, другим його щаблем був символізм. Від них та від української народної пісні він взяв увагу до музикальної основи поезії. Тому навіть його сонети звучать часом, як пісня. Найбільше вражає в ліриці М. Рильського багатство її мотивів. До традиційних українських поет додав античні і західноєвропейські.

Збірка «Троянди й виноград» була однією з тих поетичних книжок, які відкривали новий період розвитку української літератури. Через символічні образи троянд і винограду глибоко й поетично розкрито радість повнокровного буття людини, мудро показано, у чому полягає сенс, глибина її щастя.

Перу Рильського належать і вірші для дітей. Деякі його поезії покладено на музику.

Усі виконані завдання надсилаємо за адресою електронної пошти y.levchuk2976@gmail.com